

לקט תשובות בענין צירוף מנין דרך מרפסות

סימן א: צירוף מנין דרך מרפסות

לשאלת רבים עקב התפשטות מחלת הקורונה והחשש הגדול מהידבקות בתפלת הציבור בבתי כנסיות, האם שכנים יכולים להתפלל במרפסות וחצרות בתייהם ולהצטרף למנין כאשר הם רואים זה את זה כל אחד ממרפסת וחצר ביתו.

א. ביסוד הדין

הנה מבואר באו"ח (סימן נ"ה ס"ד):

"מי שעומד אחורי בהכ"נ וביניהם חלון, אפילו גבוה כמה קומות, אפילו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה". והנה שתי דרכים מצינו בביאור הלכה זו שבשו"ע ומקורה.

א. מקור הלכה זו מדברי שו"ת הרשב"א (ח"א סי' צ"ו) שכתב דשליח ציבור העומד בתיבה מצטרף עם הציבור אף שתיבה זו יש לה מחיצות גמורות משום שבטלה היא לבית הכנסת. ועוד דכיון שרואין זה את זה מצטרפים כמו שמצינו לגבי זימון דאף אם יושבים בבית אחר כיון שרואים זה את זה מצטרפים.

כך מבואר מדברי המגן אברהם (ס"ק י"ד) ובדברי בהגר"א (סי"ד וסי"ט). וכך הוא בפרי חדש (ס"ק י"ג) ובפרי מגדים (א"א ס"ק י"ד) ובמשנה ברורה (בבה"ל סי"ג ד"ה ולחון).

אך באמת לא הביא הבית יוסף אלא את הטעם הראשון של הרשב"א ולא הביא את הסברא השניה דהש"צ שבתיבה מצטרף משום שרואין זה את זה. ולכאורה דבר רחוק הוא שפסק הלכה בשו"ע מבוסס על סברת הרשב"א שלא הובא בבית יוסף.

ב. מקור הלכה זו באורחות חיים ומהר"י אבוהב שהביא הבית יוסף דאף דעובי החומה והחלון אינם מצטרפים לבית הכנסת אם מכניס ראשו ומראה להם פניו משם מצטרף עמהם, וכשם שמצטרף לחבורה באכילת הפסח כך גם לענין תפילה, ע"ש.

אך בין כך ובין כך מבואר להדיא בשו"ע דאף מי שעומד ברשות אחרת גבוה כמה קומות כל שמראה להם פניו מצטרף עמהם.

הרי לן דכל שרואין זה את זה מצטרפין אף אם אין עשרה במקום אחד, ואף שיש קיר מפריד ביניהם.

והנה דעת רוב האחרונים שמקור הלכה זו בשו"ת הרשב"א (ה"א סי' צ"ו) כמבואר, והרשב"א למד הלכה זו מדיני זימון בברכת המזון דאם רואים זה את זה מצטרפין, והוא הדין לגבי צירוף למנין עשרה בתפילה.

ובשו"ת הרשב"ש (סימן ל"ז) חולק על הלכה זו וס"ל דאף בזימון אין מצטרפין ברואין זה את זה להשלים את המנין. ומה שאמרו בברכות (נ' ע"א) בשתי חבורות שאם רואין זה את זה מצטרפין מיירי כאשר בכל חבורה יש שלשה בני אדם ומצטרפין לזמן ביחד ואין צריך שכל חבורה תזמן בפני עצמה, וכשם שרואין זה את זה לא מועיל לצרפן בזימון הוא הדין שלא מהני לצרפן למנין עשרה בתפילה, עי"ש.

ובמחזיק ברכה להחיד"א (סימן נ"ה אות ח') כתב דכיון שהרשב"א לא כתב סברא זו אלא בדרך אפשר לא שבקינן לפשיטותיה דהרשב"ש מפני ספיקו של הרשב"א.

אך בהגהות הגרעק"א (סימן קצ"ה ס"א) כתב שדעת הרשב"א והשו"ע מוכרעת כנגד דעת הרשב"ש, עי"ש.

וכדי להבין פולמוס זה על בוריו נעתיק ונבאר את דברי הרשב"א. שאול נשאל הרשב"א כאשר החזן עומד בתיבה שהיא רשות בפני עצמה, אם הוא מצטרף לציבור לומר דברים שבקדושה, וכתב דכיון שהתיבה משמש את בית הכנסת בטלה היא לביהכ"נ, (וכך הביא הבית יוסף בשם מהר"י אבוהב), ושוב כתב הרשב"א: "עוד אני אומר שאפשר לומר שכל שרואין אלו את אלו כאילו הן בבית אחד דמי ומצטרפין. ודומיא דזימון של ברכת המזון".

ויש לעיין בכפל הלשון "עוד אני אומר שאפשר לומר", אם כוונתו בדרך ספק או שמא כונתו דאומר אני שאפשר לומר כך, ויש כאן הוראה בדרך פסק. וכבר הבאתי את דברי החיד"א שנקט שהרשב"א לא כתב כן אלא בדרך אפשר. אך בשו"ת בנין עולם (או"ח סי' י"ג) כתב דאף שהרשב"א כתב סברא זו בדרך אפשר, באמת זה עיקר שיטתו, מאחר שהביא ראייה מן הירושלמי, עי"ש. ובאמת תמה אני דכל הבקי והשגור בדברי רבותינו הראשונים מצוקי תבל יודע שפעמים רבות שכתבו ואפשר לומר אף שזה דעתם הברורה והנחרצת ואין בין לשון ויש לומר ללשון ואפשר לומר, וכאשר כתבו ליישב מה שנראה כסתירה בדברי הגמ' כתבו בענוותנותם ויש לומר או ואפשר לומר, וכוונתם דאין הכרח בדבריהם ואינם אומרים קבלו דעתי, מ"מ כך יש לומר ליישב, ואין בזה רמז לספק בהלכה, כך נראה לענ"ד.

וכדברי הרשב"א מצינו גם בראבי"ה (ברכות סי' קל"ד), והראבי"ה לא כתב כן בדרך אפשר אלא בפשיטות, עי"ש.

אך מ"מ הלכה זו נפסקה בשו"ע בלשון ברורה ומוחלטת ולא על צד הספק, וכאשר מצינו הלכה מפורשת בשו"ע, והרמ"א לא חלק עליו, ואהרן

והחור מגיני ארץ הט"ז והמג"א תומכין בידו מזה אחד ומזה אחד, החולק עליהם כחולק על השכינה ואין משגיחין בו, ובפרט שכך גם דעת המגן אברהם, הפרי חדש, הפרי מגדים והמשנה ברורה.

וגם נכדו של הרשב"ש הגאון ר' אברהם אבן טואה בעל הטור השלישי בחוט המשולש שהוא ח"ד בשו"ת התשב"ץ בשו"ת נופך (נדפס בתשב"ץ ח"ד הוצאת מכון ירושלים, סימן מ"ח בפן השלישי) דחה את דברי זקנו הרשב"ש מתוך פשוטות הסוגיא ומדברי רבינו יונה, וכתב שאכן אפשר להצטרף למנין אף מחצרות ובתים חלוקים כל שרואים זה את זה, ע"ש.

וכך כתב להדיא בסידור רב סעדיה גאון (בסדר ברכת המזון – עמוד ק"ו):
 "וכל זמן שאנשים רואים זה את זה, מצטרפים לברכה ולתפלה, ואם יש עמהם איש שלא ראה אותם אף אחד מהם, אינו נמנה עמהם".

ב. בדעת המשנה ברורה וגדולי האחרונים

ועתה נבאר את דעת המשנה ברורה בסוגיא זו.

הנה כתב הביאור הלכה "ולכתחלה יותר טוב להחמיר בזה שיכנסו לפנים דקולא זו דמהני רואין אלו את אלו לענין צירוף כמו לענין בהמ"ז לקמן בסימן קצ"ה נובע מתשובת הרשב"א בסימן צ"ו והוא לא כתב שם זה רק בדרך אפשר".

וראיתי מי שכתב לפי דברי הבה"ל למחות כנגד צירוף מתפללין דרך המרפסות, וכבר חזינן להחיד"א במחזיק ברכה שכתב דכיון שהרשב"א כתב בדרך אפשר לא שבקינן לפשיטותיה דהרשב"ש מפני ספיקו של הרשב"א כנ"ל.

וברור כשמש בצהריים שלא עלה על דעתו של הביאור הלכה לחלוק על השו"ע, ולא כתב אלא ש"לכתחלה יותר טוב להחמיר בזה שיכנסו לפנים וכו'", דהיינו במקום האפשר שיכנסו בפנים, אבל בשאי אפשר ליכנס בפנים כגון בנידון דידן לא עלה על דעת המשנה ברורה לפקפק בדברי יוסף הצדיק שעל שולחנו אנו יושבים, את מימיו אנו שותים ומפיו אנו חיים. וכל זה ברור כשמש בצהריים.

וגם מש"כ בביאור הלכה (בריש סימן קצ"ה) דיותר מסתבר כדברי הרשב"ש והגר"א שחלקו על דברי השו"ע אף לגבי זימון, אין בו לדחות את הפסק המוחלט של מרנא הבית יוסף בשלחנו הערוך כאשר נושאי כליו לא השיגו על דבריו.

ומצינו עוד מקור שלישי במשנה ברורה בענין זה (סימן נ"ה ס"ק נ"ז) שם

כתב:

"כתב הפמ"ג דההיא דסעיף י"ז וי"ח וי"ט מיירי בשאינן רואין זה את זה דברואין זה את זה אפילו בשני בתים ממש מצטרפין דומיא דזימון לקמן בסי' קצ"ה, ויש מחמירין אפילו ברואין ובמקום הדחק אפשר שיש להקל".

הרי שגם כאן הביא את שתי השיטות, דעת השו"ע והפמ"ג להקל כשרואין זה את זה אפילו בשני בתים, ודעת המחמירים, וגם כאן הסיק "ובמקום הדחק אפשר שיש להקל". וברור דאף שכתב דאפשר שיש להקל, כונתו שאכן יש להקל בשעת הדחק, וכך מוכח בבה"ל שם שכתב:

"ומ"מ נ"ל שאפילו לפי דעת הגר"א אין להחמיר לכתחילה רק לענין צירוף אבל לענין תפלה בצבור לענין השמש שעומד שם יש להקל". (כונתו שיחשב תפילה בצבור כשיש מנין אנשים במקום אחד והוא מצטרף אליהם).

הרי שגם אם נחשוש לשיטת הגר"א אין זה אלא לכתחילה, אבל בשעת הדחק יש להקל, כך נראה ברור מתוך דקדוק בדברי המשנה ברורה בארבעת המקורות, ודו"ק בזה.

וגם הצ"ח הבין את דברי השלחן ערוך כדרכנו, שהרי כתב (בנוטת ח' ע"א):

"ועוד אני מסתפק, מי שיש לו בית הכנסת אצל כותל ביתו וחלון פתוח לו שם לבית הכנסת, ומשם מראה פניו לצבור, שזה מצטרף עמהם לעשרה כמבואר בש"ע או"ח סי' נ"ה סעיף י"ד, אם מועיל זה להיות נחשב כאילו עומד בבה"כ וכו'".

הרי דפשיטא ליה לגמרי דכאשר הוא מראה להם פניו מצטרף עמהם, וכך הבין את דברי השו"ע, ולא נסתפק אלא אם יש לו גם מעלת המתפלל בבית הכנסת.

וכך מבואר להדיא בשו"ע הרב (סימן נ"ה סט"ז), עי"ש.

אך מלבד דעת כל גדולי עולם הנ"ל, עיקר סמיכתי על פשטות לשון השו"ע דכל שרואין פניו מצטרף עמהם.

וידעתי שבערוך השלחן (סי' נ"ה סעיף כ') כתב דלא מהני רואין אלא במי שעומד מאחורי בית הכנסת בחצר או ברחוב אבל לא כשעומד בחדר בפני עצמו עם מחיצות גמורות, ומשו"כ כתב דהעומד בעזרת נשים אינו מצטרף עם אלה שעומדים בבית הכנסת אף כשמראה להם פניו, עי"ש.

אך דבריו דברי תימה, ולא ידעתי מה הבדל בין מי שעומד מחוץ לבית הכנסת וקיר בית הכנסת מפריד ביניהם, למי שעומד בעזרת נשים. ומ"מ נראה דאין צריך לחוש לדברי חידוש שאין בהם הכרח.

ולא זו בלבד שאין הכרח בדבריו, אלא מעיקרא דדינא פירכא, דהלא הלכה זו שבהלכות תפילה לא ידענו אלא מדיני זימון, ובהלכות זימון כתוב להדיא בשו"ע (קצ"ה ס"א) דאפילו בשני בתים מצטרפים אם רואים זה את זה, ותימה על הערוך השלחן.

סוף דבר, כיון שבשעת הדחק עסקינן יש להורות אף לכתחילה שאפשר לצרף מנין עשרה דרך חצרות ומרפסות כאשר רואים ושומעים אלה את אלה.

ג. ברה"ר מפסיק ביניהם

אך נשאלתי, במרפסות שמשני צדי הכניסה לבנין וחדר המדרגות ביניהם, האם אף בכה"ג אפשר לצרפם.

ולכאורה יש לדון דהלא להדיא כתב המחבר (סי' קצ"ה ס"א) די"א דאם דרך הרבים מפסקת בין שני הבתים אינן מצטרפים. ויש לעיין בני"ד אם מעבר המדרגות הוי כדרך הרבים.

והט"ז (סי' קצ"ה ס"ק ב') כתב דלאו דוקא דרך הרבים אלא הוא הדין בשביל של יחיד, דהלא מקור הלכה זו במס' פאה (פ"ב מ"א):

"ואלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית ודרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים ושביל היחיד קבוע בימות החמה ובימות הגשמים והבור והנר וזרע אחר והקוצר לשחת מפסיק דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש".

הרי שדין שביל היחיד כדין רשות הרבים, עי"ש.

ולכאורה דבריו תימה, דהלא מקור הדברים בתלמידי רבינו יונה (ברכות ל"ז ע"ב מדה"ר), ולהדיא כתבו "ואם רשות הרבים מפסקת ביניהם נראה שאינם מצטרפות בשום ענין". וכך העתיק הבית יוסף, וכן הוא גם לשון השלחן ערוך, ואם איתא דכך הדין גם בשביל היחיד, תימה למה לא כתבו אלא ברשות הרבים ועדיפא מיניה הו"ל לאשמעינן, ומדשקתי רבנן שמע מינה לא ניחא להו.

ומה שכתב הט"ז שמקור הלכה זו במס' פאה, לא ידעתי זו מנין לו.

וראיתי במגן גיבורים (אלף המגן סק"ב) שדחה את דברי הט"ז וכתב שאין לדמות הא דהלכות פאה לצירוף לדימון עי"ש, ולכאורה צדקו דבריו כמבואר.

אך באמת יש לעיין בכוונת המגן גיבורים, ואפשר שלא באו לחלוק על דברי הט"ז שהחמיר בשביל של יחיד אלא כוונתו לפקפק בדברי האליהו רבה שכתב דאם אין השביל קבוע גם בימות הגשמים אינו מפסיק כמו שכתב הרמב"ם לגבי פאה, שהרי תחילה ציטטו את דברי הט"ז דגם שביל של יחיד מפסיק, ושוב הביאו את דברי האליהו רבה, ועל זה כתבו: "ולפע"ד אין עניינו לשם דכאן הקפידה בשביל שהוא רשות אחרת כנ"ל ועיין בהשגות הראב"ד שם".

וכדי להבין את דברי המגן גיבורים נביא את דברי הרמב"ם והראב"ד.

הנה כתב הרמב"ם (הלי' מתנ"ע פ"ג ה"ג):

"וכן אם היה מפסיק דרך היחיד שהוא רחב ארבע אמות או דרך הרבים הרחב שש עשרה אמה אבל שביל היחיד והוא פחות מארבע או שביל הרבים פחות משש עשרה אמה אם היה קבוע בימות החמה ובימות הגשמים מפסיק, ואם אינו קבוע בימות הגשמים אינו מפסיק אלא הוי הוא כשדה אחת".

והשיג הראב"ד:

"אבל שביל היחיד וכו'. א"א לא כי אלא אפילו יש לו ארבע אמות אלא שהשביל הוא דרך שבין השדות והכרמים ואינו דרך עוברי דרכים".
הרי שלדעת הראב"ד אין הדבר תלוי אם יש בו ד' אמות, אלא כל שאינו **דרך עוברי דרכים** אלא דרך שבין שדות וכרמים אינו מפסיק. ויסוד הדבר, לדעת הרמב"ם תלוי אם יש בשביל ד' אמות, ולדעת הראב"ד אין הדבר תלוי אלא במהות השביל ודרך תשמישו. ועל זה כתב המגן גיבורים דלגבי זימון מסתבר דלכו"ע אין הדבר תלוי אלא במה דהוי רשות אחרת בפני עצמו, ולא בקביעות דימות החמה וימות הגשמים.

אך לא ברור לי במה כוונתו להיתלות בדברי הראב"ד ולמה ציין לדבריו, ואפשר שאכן כוונתו להשיג על עיקר דברי הט"ז, סו"ד לא ירדתי לסוף דעתם בזה.

והנה בשו"ע הביא שיטה זו בשם י"א, אך אין ללמוד מזה שספק יש בדבר, דהלא ידוע שזה דרכו וסגנונו של השו"ע, דשיטה שלא מצינו אלא בדברי אחד הראשונים או מעט מן הראשונים נהג השו"ע לכתוב בשם י"א, וכ"כ הסמ"ע (חומ"ס ס"ט"ז ס"ק ח'), עי"ש.

אמנם כל זה לגבי דין זימון בברכת המזון, אך לגבי הלכות תפילה לא מצינו בכל דברי הפוסקים בהלכה זו שבסימן נ"ה דכל שרואין זה את זה מצטרפין שיחלקו אם יש רשות הרבים ביניהם או לא. (מלבד הפרי מגדים א"א ס"ק י"ב, והמשנה ברורה לא הביאו אף שבכל מקום דברי הפמ"ג עטרה הם לראשו).

ויתירא מזו משמע בדברי המחזיק ברכה דאף אם יש רשות הרבים ביניהם מצטרפים, והביאו בשערי תשובה (ס"ק ט"ז):

"ובמחזיק ברכה משמע דמסכים ג"כ להשיירי כנסת הגדולה וכתב שכ"כ בשו"ת זרע אמת ע"ש ומ"מ כתב שאם שעומדים שם בעליות או בעזרת נשים אינו בנקל לירד למטה לבה"כ ומשתדלי' להראות להם פניהם מלמעלה יש לסמוך להקל, וכתב עוד במחזיק ברכה בלאזירט"ו (ר"ל מקום ששומרים מפני עיפוש אויר ר"ל קורין קאנטרמין) שיש שם ב' כתות ששה בבית אחד וד' בבית אחר ואין יכולים ליגע זה בזה נסתפק חכם אחד אם הד' יכולים להיות לפני פתח הבית ויצטרפו לעשרה כיון שרואין זה את זה וכתב כיון דאלו אין רשאים ליכנס לפנים והשומר עמם בשדה לפני הפתח וגם אשר בבית לא יוכלו לצאת חוץ כי המקום צר מבחוץ וגם מעבר לרבים ואלו הד' משתדלים לבא אל הפתח ומראים להם פניהם ה"ל כמראה פנים דרך חלון דמצטרף וכ"ש הוא כיון דא"א בשום פנים להיות יחד וק"ו הוא מדינא דלעיל לסמוך על הפוסקים שלא יתבטלו ארבעים יום מלומר קדיש וקדושה ע"ש".

הרי שבין אלה לאלה היה מקום מעבר לרבים, וכנראה שמשום כך מנעו מהם מלצאת כדי שלא ידביקו את הרבים במחלה, ומ"מ כתב שמצטרפים למנין.

ואכן בעמודי ירושלים על הירושלמי (פ"ה מברכות ה"ה) כתב שאין זה מפסיק לתפילה, וכן כתב המחזיק ברכה (סי' נ"ה ס"ק י"א).

וכבר כתב הפרי מגדים (סי' נ"ה א"א ס"ק י"ב) דצירוף למנין קל מזימון, שהרי בזימון צריך רואין זה את זה אפילו כשהם בבית אחד, ובתפילה לא צריך שיראו זה את זה, ואפשר דאף לענין הלכה זו צירוף למנין עשרה בתפילה קל מזימון, וצ"ע.

אך מ"מ למעשה לא מלאני לבי להקל שיצטרפו אף אם יש ביניהם רשות הרבים, דאם מזימון למדנו, דיו לבא מן הדין להיות כנידון, אך אם אין ביניהם אלא שביל היחיד לכאורה יש להקל, כיון שגם לגבי זימון דברי הט"ז מחודשים, ולמעשה צ"ע.

ואם אין בין המרפסות אלא מעבר או מדרגות או מגרש משחקים המשמש את דיירי הבנין בלבד יש להקל טפי שבודאי אינו חוצץ.

כל זה נראה להלכה ולמעשה.
ויה"ר שלא ניכשל בדבר הלכה.

ביקרא דאורייתא
אשר וייס

סימן ב: עוד בענין צירוף מרפסות

כבוד תלמידי החביב עלי כבבת עיני

הרה"ג ר' חיים רוזן שליט"א

ראש כולל להוראה תורת אפרים שלמה

הנני במענה קצר להערותיו במה שפסקתי דכל שרואין זה את זה אפשר להצטרף למנין עשרה אף בעומדים במרפסות וחצרות כל אחד בתחמומו, והעיר מדברי החיי אדם (כלל ל' ס"א) דצריך דוקא שיכניס ראשו ורובו לאויר החלון או ע"ג עובי הכותל, וכך פירש את דברי האורחות חיים והבית יוסף, דאל"כ קשה מחצר גדולה דגם שם רואים זה את זה, וע"כ שכוונתם דרק אם מכניס ראשו ורובו מצטרף. ובמשנה ברורה בשער הציון (ס"ק נ"ג) ציין לדברי החיי אדם.

והערת לפי זה שכל שאין רואים ראשו ורובו אין מצטרפין, ושאלת

האם צריך לחשוש לשיטה זו.

ולענ"ד אין צריך לחשוש לשיטה זו, והאמת יורה דרכו כפשטות לשון

השו"ע שאם מראה להם פניו מצטרפין, וכאשר השו"ע כותב שאם מראה להם פניו איך אפשר לומר דכוונתו לראשו ורובו, והלא אין פירוש זה

מתיישב כלל וכלל בלשון השו"ע, וחלילה לבית יוסף להכשיל את הרבים בהעדר דקדוק לשוני. וידועים דברי התומים (סימן כ"ה קיצור תקפו כהן סימן קכ"ד) שמן השמים כיוונו את לשון קדשו של מרן הבית יוסף בתכלית הדקדוק, וכעין דבריו כתב גם החתם סופר בשו"ת (אהע"ז ח"ב סי' ק"ב) עי"ש, ואיך נאמר שבכתבו מראה להם פניו שצריך באמת ראשו ורובו, או שצריך דווקא להכניס ראשו. ובאמת נראה לי בעניי שהדברים פשוטים בתכלית ואין בהם שום קושי ושום דופי, ואבאר.

הנה ז"ל הבית יוסף (סימן נ"ה):

"ואיתא תו התם בגמרא גגין ועליות לא נתקדשו וכתב רבינו ירוחם (שם כח ע"א) שנ"ל שבכלל זה הוא הדין לבית הכנסת דגגין ועליות אינם בכלל בית והחלונות ועובי הכתלים כלפנים. ומשמע לי דהאי דחלונות ועובי הכתלים כלפנים כשראשו ורובו בחלון או על עובי הכותל הנראה מתוך הבית. ומצאתי שכתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב בשם גאון דמכניס ראשו בחלון מצטרף עמהם למנין עשרה ולא חילק בכך. וכן כתב בארחות חיים וזה לשונו כתב רבינו הא"י מי שעומד אחורי בית הכנסת וביניהם חלון אפילו גבוה כמה קומות אפילו אינו רחב ארבע ומראה להם פניו משם מצטרף עמהם לעשרה".

ולכאורה יש בדברי הבית יוסף ערבוב תחומין של שלש שיטות ושלשה מצבים, מכניס ראשו ורובו לחלון או ע"ג הכותל, כדברי הבית יוסף. מכניס ראשו לחלון כדברי מהר"י אבוהב בשם גאון. מראה להם פניו כדברי הארחות חיים. אך מלשון הבית יוסף אין נראה דיש כאן מחלוקת כלל, והלא הביא את שלשת אלה בניחותא.

ונראה פשוט דאין כאן סתירה כלל, דבשני ענינים ובשתי סוגיות עסקינן, לא הרי זה כהרי זה. דברי הבית יוסף לגבי ראשו ורובו נאמרו לגבי השאלה האם עובי הכותל והחלון הם כלפנים או כלחוץ, ואין הם ענין כלל לשאלה האם מי שעומד בחוץ יכול להצטרף. ובזה חידש הבית יוסף דאם ראשו ורובו בתוך החלון או על גבי הכותל הוי כלפנים, ואין זה ענין כלל לרואין זה את זה, ובאמת אין הם צריכים לראותו ואין הוא צריך לראותן דהלא כלפנים דמי ואם הוא בפנים אין ענין כלל בראיה. ודברי הבית יוסף פשוטים בתכלית דאם ראשו ורובו בפנים הלא הוי כלפנים דרובו ככולו.

ושוב חידש בשם מהר"י אבוהב וארחות חיים דאף כשהוא בחוץ ממש מ"מ אם מכניס ראשו בענין שהם יכולים לראותו מ"מ מצטרף עמהם אף על פי שאינו כלפנים. ודברי מהר"י אבוהב שמכניס ראשו לחלון ודברי ארחות חיים שאם מראה להם פניו ענין אחד הם והיינו הך, דאם מכניס ראשו לחלון רואים הם זה את זה.

ואין לתמוה למה לי ראשו ורובו אם רואים אותו, דשני ענינים יש כאן, ומשכחת לה כאשר הוא או הם סומים או קצרי ראות ואינם רואים זה את זה

או בבית הכנסת העשוי כמין גאם, והם עומדים בחלק שאינו נראה מן החלון דמ"מ כיון דהוי כלפנים מצטרף עמהם, דכאשר עשרה עומדים באותו חדר מצטרפים הם זה לזה אעפ"י שאינם רואים זה את זה.

ודברי השלחן ערוך מתיישבים עם דבריו בבית יוסף ואין כל סתירה ביניהם, והלכה כדברי האורחות חיים ומהר"י אבוהב דאם מראה להם פניו מצטרפים הם לעשרה וכפשטות לשון השולחן ערוך.

ומה מאוד שמחתי בראותי במחזיק ברכה (סימן נ"ה אות ח') שתחילה תמה שלכאורה דברי מהר"י אבוהב ודברי אורחות חיים סותרים אלה את אלה ולמה פסק בשו"ע שבראיית פניו סגי ונקט לקולא כדברי אורחות חיים בעוד לדעת מהר"י אבוהב צריך להכניס ראשו, ואכן שוב כתב דע"כ צריך לומר דהיינו הך, דכאשר מכניס ראשו לחלון רואים את פניו.

סוף דבר לענ"ד הדברים פשוטים ומתיישבים על הלב בפשטותן ובהירותן שלא כדברי החיי אדם, אלא כפשטות לשון השו"ע, וכבר הבאתי שכך דעת רוב גדולי האחרונים, המגן אברהם, הפרי חדש, הפרי מגדים, הצ"ח, שו"ע הרב, ואף המשנה ברורה הקיל בזה בשעת הדחק, ותו לא מידי.

באהבה יתירה
אשר וייס

סימן ג: עוד בענין מניני מרפסות

ט"ז תמוז תש"פ

כבוד ידיד נפשי
הגאון הגדול
מעוז ומגדל
מרן רבי יצחק יוסף שליט"א
הראשון לציון ורב הראשי לישראל

רב שלום עד בלי ירח!

אפתח באלפי תודות לכת"ר ששלח לי את ספרו היקר ואת הקונטרס הנפלא משנת יוסף אוצר בלום של חידושי דין ופסקים ובירורי הלכה בענייני הקורונה. ועוד סבלונות שלח אלי תשובתו הארוכה והנפלאה בשלילת מניני המרפסות והחצרות. עברתי בעיון על הדברים וברכתי עליהם ברכה כפולה ומוכפלת, ברכת התורה וברכת הנהנין.

והנני במענה קצר לאשר ביקש לעיין במה שכתב בענין מניני המרפסות והחצרות.

כת"ר הניף ידו הגדולה וזרועו הנטויה בכירור נפלא וליקט מקורות רבים מגדולי הדורות שנקטו שהעומד ברשות אחרת אינו מצטרף למנין אף על פי שרואין זה את זה, הלא המה שיירי כנסת הגדולה (סי' נ"ה סק"ו) מהר"ם בן חביב (שו"ת קול גדול), מאמר מרדכי (סק"י ז'), זרע אמת (סימן י'), משכנות יעקב (או"ח סי' ע"ה), ועוד פוסקים רבים שהביא בבקיאותו הגדולה.

ועוד הביא מה שכתבו מקצת אחרונים וביניהם החיי אדם דאף השו"ע לא מיירי אלא במכניס ראשו ורובו לחלון, ועוד הביא מי שכתב דהיחיד נגרר אחרי הרבים, אבל לא כאשר אין רוב מנין במקום אחד.

ומשום כל זה הסיק שאין לצרף עשרה שאינם עומדים ברשות אחת. אך כנגד כל הני גדולי עולם יש רבים שנקטו כפשטות דברי השו"ע שאכן מצטרפים, הלא המה, הפרי חדש, המגן אברהם, מטה יוסף, פרי מגדים, הצל"ח, שו"ע הגרש"ז, ואף המשנה ברורה כתב להקל בשעת הדחק. ומלבד כל אלה שהבאתי בתשובות (המצורפות), ראיתי עוד בספריהם של כמה מגאוני בתראי שכך נקטו להלכה, כ"כ בשו"ת משנה שכיר (או"ח סי' ל"ג) וכ"כ בשו"ת מנחת שי (ח"א סימן י"ח), עי"ש.

אך באמת אין הכרעת ההלכה בשאלה גדולה זו במנין דעות המחמירים כנגד דעות המקילים, אלא בליבון דעת עמוד ההלכה לכל בית ישראל הלא הוא מורינו הבית יוסף בשלחנו הערוך דהלא כל בית ישראל על שולחנו הם יושבים, מלחמו אוכלים, את מימיו שותים ומפיו אנו חיים, והאמת יורה דרכו שדבריו המפורשים, אין לפרשם בשום דרך אלא כפי פשוטם, דכל שהם רואים זה את זה והעומד בבית אחר **מראה להם פניו** בהכי סגי.

דברי האחרונים דמיירי במכניס ראשו ורובו, או אף במכניס ראשו אינם מתיישבים כלל בלשון השו"ע, וגם האחרונים שכתבו דרך היחיד נגרר אחרי הרבים אין להם פשר, דלאו בגרירה עסקינן אלא בצירוף, ואם נכונים דבריהם לא היה רבינו סותם אלא היה מפרש.

וביותר יש לתמוה, דהלא הראיתי לדעת בתשובתי דרוב האחרונים נקטו שמקור דברי השו"ע בדברי הרשב"א שלמד הלכה זו מדיני זימון, ובדיני זימון מפורש דאף במחצה על מחצה מצטרפין, ואין יסוד ההלכה משום שהיחיד נגרר אחרי הרבים.

ומי כמו אביו הגדול מרן רבינו עובדיה זצ"ל לימד דעת את העם את תפארת יקר גדלותו של רבינו יוסף הצדיק וכמה מדוקדקת ומזוקקת לשונו הזהב.

וכבר הבאתי בתשובה הנ"ל את דברי התומים (סימן כ"ה קיצור תקפו כהן אות קכ"ד) על דקדוק לשונו של השו"ע שמן השמים כיוונו את לשונו הזהב. וכעין זה בשו"ת חתם סופר (אהע"ז ח"ב סימן ק"ב).

ומלבד כל אלה ראיתי מקור גדול בדברי גאון הגאונים רבינו סעדיה גאון בסידורו (סדר ברכת המזון – עמוד ק"ו):

“וכל זמן שאנשים רואים זה את זה, מצטרפים לברכה ולתפלה, ואם יש עמהם איש שלא ראה אותם אף אחד מהם, אינו נמנה עמהם.”

וידועים דברי הפוסקים דאם מצינו בדברי גדולי הראשונים שהאחרונים לא ראו ולא הביאו יש להכריע כדבריו נגד פסקי האחרונים, וכך כתב הרמ"א בחו"מ (סימן כ"ה ס"ב) משו"ת המהרי"ק (סימן צ"ד).

ומשום כל זה, אני על משמרת אעמודה, דיש לסמוך בשעת הדחק על השו"ע ועל כל הני גדולי עולם לדורותיהם שאפשר לצרף מנין עשרה דרך חצרות ומרפסות. וביותר חושש אני שאם לא נתיר מניינים אלה רבים יצטופפו במקומות סגורים ויבואו לידי סכנה.

וכבר אמרו חז"ל (קידושין ל' ע"ב) “ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר את והב בסופה, אל תקרי בסופה אלא בסופה”.

בהערכה עמוקה ובאהבת איתן
הדוש"ת בכל לב
אשר וייס